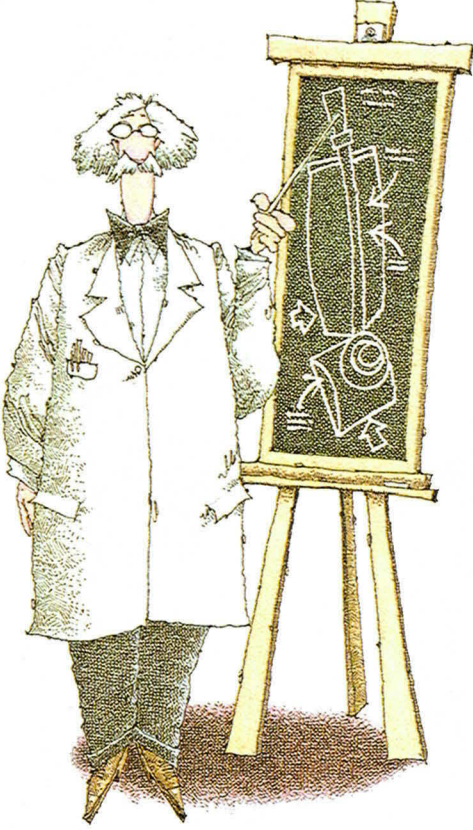

Yaşamımızı Değiştiren Küçük Buluşlar

Yaşamımızı değiştiren birçok yenilik yaşadık yüzyılımızda. Ama bu yenilikler yalnızca yüzyılımıza özgü mü? Değil elbette. "Merak asla uyumaz" diye bir atasözü vardır. İnsanın içindeki bu merak, her zaman daha iyiye ulaşma isteği sürekli gelişmeyi sağlamıştır. Şöyle ki sürekli araştırma yapan, merak ettiği sorulara yanıtlar arayan bir canlıdır insanoğlu. Bu özelliği sayesinde tarih boyunca hep gelişme içinde olmuş, böylece daha rahat bir yaşama ulaşmıştır. İnsanın içindeki öğrenme isteği sürdükçe bu gelişme de elbette sürecektir.

Yaşamımızı değiştiren birçok buluşu siz de biliyorsunuzdur. Elektriğin ya da uçağın bulunuşuyla ilgili çeşitli yazılar okumuşsunuzdur. Bu buluşlar olmasaydı bugünkü yaşamımız çok farklı olacaktı. Elektrik bilinmiyor olsaydı bugün kullandığımız birçok araç ve gerece sahip olamayacaktık. Bu nedenle insanlık bilim adamlarına çok şey borçludur.

Birçok büyük buluşun bize mutlu ve rahat bir yaşam sunduğu bir gerçek. Büyük buluşlar gibi kimi küçük buluşlar da insanlığın yaşamında büyük rol oynamışlardır. Bu küçük buluşlar gündelik yaşamda sürekli kullandığımız ama önemini pek de düşünmediğimiz şeylerdir kimi zaman. Bunları bulanlar da neredeyse unutulmuş, adları tarihte yitip gitmiştir. Ay'a ilk ayak basan insanın Neil Armstrong, matbaayı icat edenin Gutenberg ya da elektrik ampulünü ilk bulanın Edison olduğunu biliriz. Ama masa-sandalyeyi ilk kim kullandı dersiniz? Peki tükenmezkalemi kim icat etmiş olabilir sizce? İlk sabunu, çocuklar ellerini yıkamadan sofraya oturmasınlar diye bir anne yapmıştır belki de... Bu sorulara düşünmeden yanıt vermek zor. Birçok küçük eşyanın mucidi bugün hatırlanmıyor bile. Dilerseniz onlardan birkaçını ve yaşamımızı kolaylaştıran kendileri küçük ama işlevleri çok büyük buluşları anımsayalım:

Fermuar

Fermuarlar gündelik yaşamda sıkça karşılaşılabileceğimiz şeylerdir. Onlara elbiselerimizde, çantalarımızda ve daha pek çok yerde rastlayabiliriz. Kolayca açılıp kapanabildikleri için birçok alanda çok faydalı eşyalardır fermuarlar. İlk kez ABD'li bir mühendis olan Whitcomb Judson tarafından 1891 yılında icat edildi. Bu ilk fermuar, kayıcı

bir parçayı çekerek birbirine kilitlenen sıralı çengel ve ilmeklerden oluşuyordu. Metal dişlerin kayıcı parçaya geçirildiği günümüz fermuarlarıysa Gideon Sundback tarafından geliştirilmiş ve 1914 yılında patenti alınmıştı.

Anahtarlar ve Kilitler

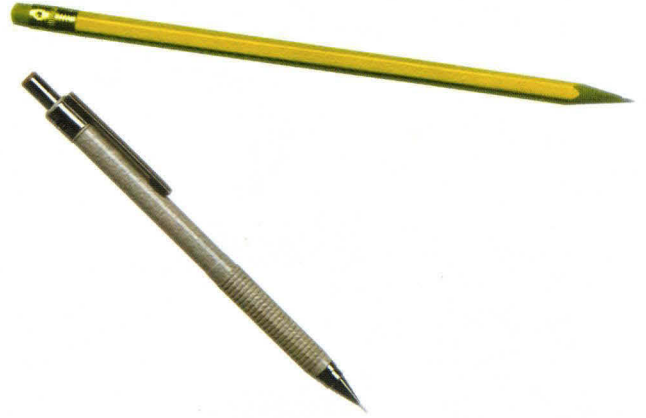
Anahtarlar da gündelik yaşamımızda önemli yerleri olan eşyalardır. Kapalı kalmasını, herkesin kurcalamasını istemediğimiz yerlere kilitler koyar, bu kilitleri de anahtarlarla açarız. Başta kapılar olmak üzere, sandık, kutu, çekmece gibi şeylerde kilitler kullanırız. Bilinen ilk kilitlerde anahtar, sürgünün dışarıdan ileri geri hareket ettirilmesini önleyen bir dili yukarı kaldırarak, kilidin açılabilmesine olanak sağlıyordu.

Kurşunkalem

Yazı yazmak için kullandığımız en temel şeylerden biri olan kalem, öğrencilerin sahip olması gereken en önemli araçtır.

Günümüzde renkli, hatta kokulu türleri bile bulunan kurşunkalemler, ilk kez 1790'larda Fransa'da ve Avusturya'da birbirinden habersiz mucitler tarafından icat edildi. İlk kalemlerde yazıcı çubuk, kurşundan yapılmıştı. Kurşunkalem yapımcıları yazıcı ucun iki bileşeni olan grafit ve kilin farklı oranlarda kullanılmasıyla farklı sertliklerdeki uçların yapılabileceğini buldular.

Kibrit

Ateş çok eski zamanlardan beri insanlığın en temel ihtiyaçlarından biri olmuştur. Ateşin kullanılmaya başlaması insanlık tarihinde çok önemli bir yer tutar. Yemeklerin pişirilmesinden madenlerin eritilmesine değin birçok alanda insanlar ateşe muhtaçtır. Ateşi kolayca elde etmek kibrit yoluyla olanaklıdır. Oysa insanlar kibritten önce iki cismi birbirine sürtmek ya da çakmaktaşıyla kıvılcım çıkararak tutuşturmak gibi yöntemler uygulamaktaydı. Günümüzde kullandığımız kibriti 1827'de İngiliz kimyacı John Walker icat etmiştir. İlk kibrit çöpleri, ucuna kimyasal bir karışım sürülmüş tahta kıymıklar biçimindeydi; ucun bir zımpara kâğıdına sürülmesiyle açığa çıkan ısıyla tutuşuyordu. O dönemde batı ülkelerinde bu kibritlere "ışık saçan" anlamında *sabah yıldızı* adı takılmıştı.

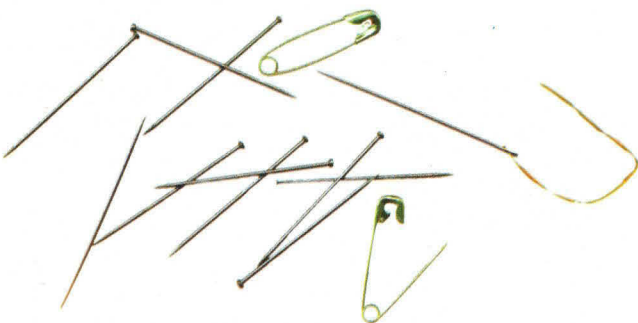
Makas

Günümüzde kâğıt ya da kumaş hatta metal levha kesmek için makaslara gereksinim duyarız. Makas günümüzden 3000 yılı aşkın bir süre önce ortaya çıktı. İlk makaslar kesici ağızları bir yay yardımıyla açılan maşaları andırıyordu. Günümüzün makaslarıysa daha rahat, daha kolay kullanım sağlayan kaldırıcı ilkesine göre çalışmaktadır.

İğne

Küçüklük belirtmek istediğimizde çoğu zaman iğne örneğini kullanırız. "Toplu iğne kadar küçük" ya da "iğne kadar değersiz" deriz. Gerçekten öyle midir acaba? İğneler olmasaydı ne yapardık bir düşünsenize... Kendisi küçük de olsa iğnelerin yaşamımızda önemli bir yer tuttuğu açık. Kâğıtları birbirine tutturmada, dikiş dikmede ve daha birçok yerde kullandığımız iğneler önceleri kemik, kılçık, ağaç daha sonra da metallere şekil verilerek ortaya çıkmış buluşlardan birisidir. İlk metal iğnelerin tunç çağında ortaya çıktığı biliniyor. 1849 yılındaysa Walter Hunt ilk çengelli iğneyi tasarladı ve patentini aldı. Daha önceleri de özellikle pelerinlerin önlerini tutturmak için benzer iğneler kullanılıyordu. Ancak Hunt'un buluşu çengelli iğne kullanımını gündelik yaşama katacak kadar pratikti.

Tükenmez kalem

Tükenmez kalem çağımızın en önemli buluşlarından biridir. Geçmişte yazı için içine mürekkep doldurulan bir kap ve bunun içine batırılarak kullanılan kuş teleği ya da metalden yapılmış uçlar yaygındı. Daha sonra kap ve uç birleştirilerek dolmakalem dediğimiz araçlar ortaya çıktı. Ama bunların mürekkebi çabucak tükeniyordu. Ayrıca dolmakalemlerde kimi sorunlar yaşanıyordu. Sözelimi dolmakalemler uçaklarda, yüksek irtifanın yarattığı basınç farkı nedeniyle akıyor ve sahibinin cebini mürekkep içinde bırakıyordu. Ya da kâğıt üzerinde kuruması uzun zaman alan mürekkep, yazının kimi zaman okunamaz olmasına yol açabiliyordu. 1938'de Macar Lazlo Biro, kardeşi George ile birlikte ilk tükenmez kalemi icat etti. Bu kalemde mürekkep kalemin içindeki hazneden kalemin ucunda serbestçe hareket edebilen küçük bir bilyenin üzerine akıyordu. Tükenmez kalemlerde kullanılmak üzere havayla temas eder etmez kuruyan özel bir mürekkep üretildi. Tükenmez kalemlerin ortaya çıkışı yazı hayatında oldukça büyük kolaylıklar sağladı.

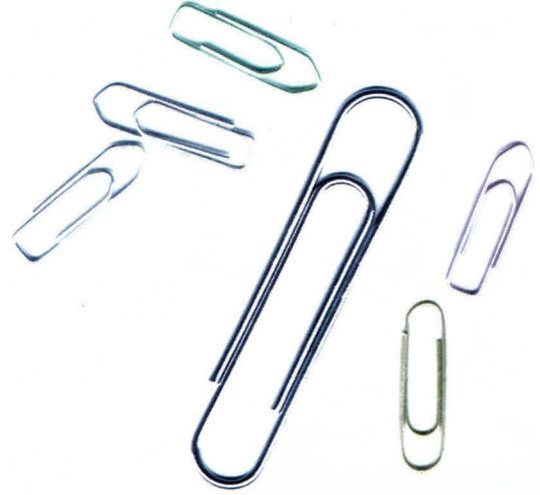
Düdüklü Tencere

Bir zamanlar "düdüklü tencere asri pencere" tekerlemesi herkesin dilindeydi. Düdüklü tencerelerin normal tencerelere göre daha modern olduğu düşüncesinden kaynaklanır bu söz. Gerçekten de düdüklü tencerenin icadından sonra kısa sürede yemek pişirmek çok daha kolay olmuştur. İlk basınçlı kap

1861 yılında Papin tarafından icat edilmiştir. Papin'in "yeni kimya kazanı" adını verdiği bu sağlam ve sıkı sıkıya kapalı tencerede, yoğun ısıtma ile sağlanan yüksek basınçlı buhar, yemeğin çok kısa sürede pişmesini sağlıyordu. Modern tencerelerde buhar basıncının patlamaya neden olacak düzeye çıkmasını engelleyen otomatik bir güvenlik subapı vardır. Fazla buharı dışarı salarken çıkan ısıklı sesi, "düdüklü" sıfatını geçerli kılmaktadır.

oluşan şekil bugüne değin neredeyse hiç değişmeden kalmıştır. Gündelik yaşamın türlü kolaylıkları içinde bu, çok küçük bir buluş olarak görünebilir gözünüze. Ama bu buluş yaşamı kolaylaştıran öteki dev buluşların yanında yaşama güzel bir renk katan minik buluşlardan biridir.

Yapışkan Bant

Yırtılan kâğıtları yapıştırırken, ya da bir eşyayı paketlerken yapışkan bantlara gerek duyarız. Belki de hiçbirimiz bugüne dek yapışkan bantları kimin icat ettiğini durup düşünmemişizdir. Bu mucit Amerikalı Richard Drew'dir. Drew bu bantı ilk ürettiğinde genel amaca yönelik hazırlamıştı. Avrupa'da seloteyp adıyla piyasaya sürülen bu bantın bir yüzü yapışkan olan saydam bir plastik banttan oluşur.

Ütü

Eski ütüler, içinde kömür yakılarak ısıtılan, altı düz metal kaplardı. Sekizinci yüzyılda Çinliler ipeği düzleştirmek için kullanıyorlardı. 17. yüzyıla gelindiğinde tahta saplı dökme demir ütüler sobada ya da ateşte ısıtılıyordu. 1882'de Henry Seelye adlı bir Amerikalı içinde elektrikli ısıtıcı bulunan bir ütü yaptı. Bugün hemen hemen bütün ütüler elektrikli.

Ataç

Ataç 1900'de Norveçli Johann Vaaler tarafından bulundu. Kâğıtları sıkıca tutabilmek için iç içe geçmiş iki halkadan